

ARNOLD GEHLEN (1904. – 1976.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA

1. ŽIVOT I DJELA

Čovjek-životinja, ta paralela stoji u centru misli A. Gehlena, i to još zaoštrenije nego kod Plessnera. Gehlen se rodio u Leipzigu. Otac mu je bio izdavač knjiga. Studirao je filozofiju u Kolnu i Leipzigu te doktorirao je kod Hansa Driescha. 1934. postaje njegovim nasljednikom na katedri za filozofiju u Leipzigu. Politički se oduševio za nacionalsocijalizam. Pozvan za profesora u Königsberg, a zatim i u Beč. 1942. prekida profesuru i odlazi u vojsku. Nakon rata je 1947. pozvan u Speyer za profesora sociologije. Radio je zatim kao profesor u Aachenu. Umire u Hamburgu.

Gehlenovo je pitanje u knjizi *Der Mensch. Seine Natur und seine Stellung in der Welt* (1940): kako to nespecijalizirano, a time i krnje biće, čovjek, može uopće preživjeti? Time ne želi isključiti višu smisaonost, ali se samo bitno ograničava na tumačenje čovjekova ponašanja i to pod predznakom njegova minimalnog cilja: preživljavanja. Najopasniji nedostatak u ustrojstvu čovjeka Gehlen vidi u redukciji organizacije instinkta, pri čemu čovjek stoji pod trajnim viškom podražaja, čije se kanaliziranje na drugim područjima mora pretvoriti u djelovanje i to stoga da on u besmislenom reagiranju ne zakrčlja i propadne. Ta, analogna kod drugih sisavaca sigurnost instinkta, predodređenja djelovanja postaju ostvarena u navezivanju na misaone mustre, osjećajne mustre i mustre ponašanja jedne kulture. U takvim strukturama ne zadobiva čovjek samo čudotvorne šanse preživljavanja, već i neku stabilnost svoje kaotične nutrine.

Svaki apel napuštanja društvenih pritisaka ukazom na nevinost prirode ili na slobodu reflektirajućeg individuuma drži, stoga, Gehlen u prvom redu za opasnost. Bez oslonca na institucije, koje ni u kom slučaju primarno ne počivaju na svrsishodnim domišljajima i radi toga u svojoj funkcionalnoj konstelaciji neprovidna te kroz nešto izmišljeno mogu biti nadomještena, propada čovjek individualno kao i kolektivno. Sigurno Gehlen ne želi dopustiti da se time napravi argument za zahtjev bilo kakvog, čak i tiranskog autoriteta države pred kritičkim individuom koji pita za legitimitet. Društveno-državno oblikovana cjelina treba biti takva da njezin zahtjev podređenosti pojedinca nije nečudoredan. U slučajevima sumnje ostaje Gehlen vrlo odlučno pri tezi, da je neki nepravedni poredak bolji nego li nikakav.

Pred licem kulture (druga čovjekova narav), koja se kao ova naša u svojim službenim

predstavnicima primarno daje voditi od tehničkih i moralnih ideja, ima Gehlen utisak, da je produktivno vrijeme čovjeka, povijest, napravilo mjesta post-povijesnoj epohi. Tvrdi to u djelima *Urmensch und Spatkultur* (1956); *Moral und Hypermoral* (1965). Gehlenov je pesimizam konačno i plod stanovitog biologizma u njegovim postavkama. Svojim je idejama utjecao na misao sociologe H. Schelskog i N. Luckmanna.